

Konferencen

Søgemuligheder i fremtiden

afholdt på H.C. Andersen Hotel i Odense 24.-25. oktober 1996

Samlet referat ved Hanne Grau og Grethe Kvist

Emnedata i fremtiden ved Anita Sørensen, formand for Udvalget for Emnedata (KED) under Katalogdatarådet (KDR)

KED arbejder med alle aspekter vedr. emnesøgning og indstiller spørgsmål til viderebehandling i KDR.

Ordet information bruges på mindst tre måder:

1. information som proces (viden der ændrer)
2. information som viden, der formidles
3. information som ting (det informationsbærende medium)

Emnebeskrivelsen er det sprog, som i katalogen formidler kontakten mellem bruger og information. På biblioteket kommer bibliotekaren ind som den kvalificerede bruger. Anderledes i erhvervslivet. Her skal emnebeskrivelsen kunne stå alene. Dette kræver, at den er præcis, men sådan er ord ikke - der er blandt andet forskel på brugerens og indeksørens informationsniveau.

Information uden emnedata kan ikke genfindes. Spørgsmålet er, hvordan de skal produceres? Koder og verbale data supplerer hinanden. Ordene er lettere tilgængelige. Men koderne er nyttige til frasortering af støj.

Valget af emnebeskrivelsessystem er afhængigt af brugerkredsen.

Men principperne for tildeling og udformning af ordene skal være ens - de skal kunne bruges out of context.

Jo flere emnebeskrivelsessystemer brugeren møder, des mere er der behov for hjælp. Det er værd at overveje, om det ville være en fordel, om alle biblioteker sideløbende med et specielt system brugte DK5. Måske kunne det lette brugerne med at finde ind i de forskellige baser, og samtidig vil DK5 understøtte vores danske kultur.

Emnebeskrivelsen er ikke systemuafhængig, bl.a. baseoplægning er bestemmende for søgemulighederne. I de nye medier kan brugeren plukke i informationerne. Den omstændighed, at informationen ikke længere er statisk, men fluktuerende stiller også nye krav til registrering.

Anita Sørensen sluttede med at konkludere, at ligesom formidlingsaspektet er emneordene kommet for at blive. Spørgsmålet er, om det stadig vil være bibliotekernes arbejdsområde?

Søgemaskiner på Internettet ved Jacob Burkard, vicedatubibliotekar

Med Internettet har vi fået et værktøj, som er frit tilgængeligt. Men hvordan evaluerer man søgemulighederne? Der er to problemer: der er for meget, og det er for dårligt organiseret.

Søgemaskiner er hovedsagelig baseret på automatisk indeksering, dvs. at det er antallet af eksakte match (uden at kriterierne i øvrigt er kendt), der afgør graden af relevans, og i maskinen er dokumenterne oftest dokumentet selv.

Søgemaskinens anvendelighed afhænger dels af antallet af dokumenter og protokoller (http, ftp m.v.), dels af registreringsdybden (indekseres kun titlerne?), dels af accessions- og kassationsfrekvens, samt vedligeholdelsesmetode (menneske eller robot), og endelig af emnefokus.

Brugervenligheden er forbedret bl.a. ved standardisering. Men man skal se på brugerfladen og, hvor hurtig søgningen foretages? Hvilke søgemekanismer kan anvendes (bruges der Fuzzy, og er alle boolske muligheder til stede?). Hvordan med trunkering, fonetisk søgemulighed, eksakt match, maksimum for hits? Er der kvalitetskontrol? Hvordan præsenteres fundene, og er der links videre til andre søgesteder? Hvor gode er hjælpefunktionerne - og endelig prisen?

Dagens sidste faglige punkt var paneldebatten "**Taler vi samme sprog?**"

Søren Kaae (Danmarks Biblioteksskole) indledte med et historisk overblik. I 70'erne drejede diskussionen sig om et fælles klassifikationssystem for forskningsbibliotekerne. Hvad emneordene angik anbefalede PRECIS. Diskussionen drejede siden ind på online-emesøgning. Bibliotekscentralen fastholdt DK5, og emneordsprojektet gik i drift for 10 år siden. Inden for forskningsbibliotekerne bølgede diskussionen videre, og SBT anbefaler, at der tilbydes verbal emnesøgning, og at der udarbejdes fælles retningslinier. Vi er altså langsomt gledet fra at snakke fælles sprog i klassifikationsforstand til at snakke fælles sprog i emneordsforstand. Fordelen er, at vi fokuserer på en udtryksform, som i al fald overfladisk set kan forstås af andre end bibliotekarer.

Imidlertid indekseres den samme bog forskelligt i de forskellige biblioteker, alt efter hvordan den læses. Jo flere kvalificerede synsvinkler, der anlægges ved indekseringen, des bedre kan dokumentet udnyttes. Men vi må bruge ordene på samme måde, d.v.s. vi må have fælles semantik, fælles grammatik og fælles morfologi. Men spørgsmålet er, hvor langt vi skal styre? De forskellige brugergrupper har forskellige interesser i samme publikation, og emneordene skal afspejle brugerinteresserne.

Idag bruger de fleste af os postkoordinerede emneord, De prækoordinerede var knyttet til fastformskatalogen. Et særligt dansk problem er de mange sammensatte ord. DBC har en formuleret praksis, og bibliotekerne må fastlægge i hvilken form emneordene skal bruges (ental/flertal, bestemt/ubestemt form m.v.).

Helle Rasmussen (Miljøstyrelsens Bibliotek) viste ud fra konkrete eksempler, hvorledes vi bruger ordene forskelligt.

Sprogbrugen kan mindst opdeles i tre kategorier: brugerens, dokumentets, og den vi anvender til indeksering. Der er f.eks. forskel på de ord, som lægfolk anvender, og de termer, fagfolk benytter. For mig, sagde Helle Rasmussen, er halmballer bare baller, men for landmanden er der både rundballer og bigballer.

Helle Rasmussen konkluderede, at emneordene er nødvendige vejvisere til de termer, vi ikke kender. Men ordene skal være specifikke, talesproget er alt for upræcist, og endelig skal emneordene afspejle brugergruppens behov - brugerens erkendelsesbehov. Derfor skal vi ikke tale samme sprog. Fælles emneord vil gøre emnesøgningen meningsløs.

Ulla Barfoed (fagsalsleder ved ÅKB) stod for debattens sidste indlæg. Vi prøver at gøre brugerne selvhjulpne. Vores råd er: "Gør det så enkelt som muligt!" Hvis blot lånerne kan stave, går det. Der er masser af løjerlige ting, men ikke alle kan tilskrives brugeren. Ordet Jura forekommer f. eks. både under samfundsfag og geografi (Jurabjergene). Ulla Barfoed fortalte også om de frustrationer, de

mange decimaler i underdelingen medfører.

I skal bruge så mange emneord som muligt, men de skal være specifikke. I må gerne bruge de nyeste ord, selvom de måske ikke er langtidsholdbare. I skal sætte jer i lånerens sted. Det er i orden med fremmedord, men de skal suppleres af danske. Ordsammenstillinger (fraser) er fine: franske vine, tyrkiske indvandrere. Ulla Barfoed roste DBCs "Verbal emneindeksering i BASIS" og sluttede med at gøre opmærksom på, at den tid vi sparer på indeksering, kommer vi til at give ud på søgningen.

Fredag morgen tog vi en frisk start med **Troels Andreasen** (RUC) og **Fuzzy logic**.

Udgangspunktet var et forskningsprojekt vedr. ISS (intelligente søgesystemer) på ISL laboratoriet. Dette projekt går på at skabe en mere fleksibel søgning i DanBib.

Troels Andreasen gjorde en del ud af at opridse baggrunden for, hvordan et søgesystem fungerer - ikke noget der er så forfærdelig nyt for de fleste konferencedeltagere. Det begyndte først at blive rigtig spændende, da vi kom nærmere ind på, hvad fuzzy logic egentlig går ud på.

Fuzzy logic betyder noget i retning af "sløret logik". I modsætning til boolsk logik, hvor data enten er indeholdt i en mængde eller uden for mængden, kan data i fuzzy godt ligge i et grænseområde af en mængde uden skarp afgrænsning ("sløret"). I databasesøgning betyder det, at man kan etablere en alternativ funktionalitet. Denne kan f.eks. bestå af alternative svarformer:

- Bud på et svar, det mest relevante først
- Intet, men noget der ligner

En anden mulighed er alternative spørgsmålsformer, f. eks.

- Der er meget, præciser kriterier
- Intet, kriterierne kan ikke opfyldes
- Relaterede ord, hvad er mest relevant

basis for den alternative funktionalitet er primært domæneviden, f. eks. synonymordbog og klassifikationssystem, men også brugerprofil. Fuzzy synonymer består udover almindelige synonymer (bil - automobil) også af delvise synonymer (bil - vogn) og associationer (bil - hjul). Emneord er relateret i et fuzzy-semantisk netværk, der medtager associationer (f. eks. sorg - død). Hyppigt sammenfald af emneord betyder tæt association.

I forskningsprojektet ISS, som er et samarbejde mellem ISL, DBC og Center for Avanceret Teknologi på Risø, arbejdes i øjeblikket med en demonstrationsmodel af en database på 6.000 poster. Den ligger på [www \(www.isl.ruc.dk\)](http://www.isl.ruc.dk).

Konferencens sidste foredragsholder var **Thomas Harder** med emnet: **(Folke)bibliotekernes mission i det 21. århundrede**

Hvordan vil Danmark se ud om ti år?

Det er ikke svært at spå om, hvis der ingenting er sket, bliver det stort set som i dag.

Man skal blot tage tendenserne fra i dag og projicere dem ud i fremtiden.

Toppen vil beskytte sig, først og fremmest sig selv, dernæst ved at prøve at dæmme op for utilfredshed ved at sørge for et minimum til de laveste.

Bunden bliver hængt af. Der vil ske en segmentering, så forskellene mellem befolkningsgrupperne

blive større.

Den fritid, vi får, kan vi bruge til frivilligt arbejde eller til at forsumpe.

På arbejdsmarkedet og i uddannelsessystemet vil spredningen være resultatet af større specialisering. Arbejdsgiverne vil i højere grad blive kunder i stedet for arbejdsgivere. Arbejdspladsen får mindre samlende betydning, bl. a. som følge af distancearbejde. Internationaliseringen vil slå igennem i kraft af større integration. Det vil være almindeligt at søge uddannelse internationalt. Teknikken åbner det globale arbejdsmarked, hvilket kan betyde, at vi på det nationale plan drænes for eliten ("brain drain").

Samtidig vil der ske en overfladisk amerikanisering af B-holdet, som kan flyde passivt hen foran TV

Forskellen på tidligere tiders udvandring og den kommende er, at tidligere udvandrede man for at få det godt. I fremtiden udvandrer man for at få det godt nok.

Thomas Harder nævnte som eksempel på skræmmebilleder:

- Storbritannien - klassesamfund
- Norditalien - rigdom uden kultur
- Frankrig og Italien - kultur for de få

og pegede på sammenhængen mellem Rindalisme og totalitær middelmådighed. Det, som er vigtigt, er at tilgængeliggøre det gode for de mange! Her er det bibliotekerne kommer ind. Forsvarlig formidling kræver valg. Bibliotekarerne må have mod til at vælge. Bibliotekets mission er bl.a. at bevare den fælles kultur.

[BFs Homepage](#) | [Faggrupper](#) | [FABITA](#) | [Konferencen Søgemuligheder i fremtiden.](#)

Sidst opdateret 25.11.96. Informationer på disse sider må benyttes såfremt kilden angives.